ŠKÁLA SCHOPNOSTI UDRŽET TAJEMSTVÍ (ŠSUT)

Autoři: Čiháková Nikola; Maňur David; Omastová Vanda; Taranzová Kateřina

Tajemství a teorie

Tajemství je sociální fenomén odehrávající se mezi lidmi. Skládá se z informace, kterou jeden člověk aktivně a vědomě odepírá nejméně jedné jiné osobě (2005, Frijns et al., in Bártová, 2014).

Vyzrazování tajemství má spojitost se sociální inteligencí, konkrétně s jejími složkami - obecnou schopností vycházet s jinými lidmi, s používáním sociálních technik k manipulaci s jinými osobami a se sociální adaptací (Výrost & Slaměník, 2008).

Motivem pro sdílení tajemství může být: potřeba dát průchod svým emocím, zisk podpory a pomoci, hledání porozumění, upoutání pozornosti a utvoření dojmu, vyjadřování blízkosti s druhým pro posílení vztahu, pobavení druhých, projev sdílené zkušenosti aj. (2007, Rime, in Bártová, 2014).

Tvorba položek a testových škál

Tvorba škál probíhala v rámci celé skupiny. Nejprve jsme si definovali jednotlivé subškály, které bychom v rámci testování chtěli měřit. Z diskuze vyplynuly celkem **4 tematické subškály**, a to:

1. **schopnost udržet svěřená „malá tajemství“** (rozumíme trapasy a jiné nepříjemné události, které bývají běžnou součástí života lidí)
2. **schopnost udržet svěřená osobní tajemství** (rozumíme rodinné, profesní, zdravotní, finanční, … záležitosti)
3. **schopnost udržet svěřená intimní tajemství** (rozumíme partnerský a sexuální život)
4. **schopnost udržet závažná svěřená tajemství** (rozumíme závažnější porušení pravidel, norem či zákonů).

Poté jsme volně „nahodili“ přibližně 30 tvrzení, která podle našeho uvážení nějakým způsobem vždy souviseli s měřeným konstruktem – tedy schopností udržet svěřené tajemství. Jelikož maximální počet položek pro nás byl 20, rozhodli jsme se **do každé ze 4 stanovených subškál zařadit 5 položek** – tvrzení. Po skupinové diskuzi byl tedy jejich počet zredukován z přibližně 30 na 20.

Rozhodli jsme pro položky ve formátu tvrzení postavených **v 1. osobě čísla jednotného**, tedy „já“ (např. „Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že byl/a vyhozen/a ze státní závěrečné zkoušky, podělil/a bych se o to se svým okolím“). V každé jednotlivé položce se vždy mění jen druhá vedlejší věta týkající se tématu svěřeného tajemství. Tuto strategii jsme zvolili z důvodu eliminace zkreslení na základě měnícím se položek.

Respondenti měli možnost vybírat z celkem 5 možností, a to:

- **1 = vůbec nesouhlasím**
- **2 = spíše nesouhlasím**
- **3 = nevím**
- **4 = spíše souhlasím**
- **5 = naprosto souhlasím.**

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

#	Znění položky
1	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že vykonává společensky tabuizované zaměstnání (např. striptérka, pornoherec), podělil/a bych se o to se svým okolím.
2	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že má pohlavně přenosnou chorobu, podělil/a bych se o to se svým okolím.
3	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, týkajícím se jeho/jejího trapasu z mladších školních let, podělil/a bych se o to se svým okolím.
4	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že se dopustil(a) závažnější krádeže (v hodnotě nad 500 Kč), podělil/a bych se o to se svým okolím.
5	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že trpí závažným onemocněním (např. rakovina, ALS), podělil/a bych se o to se svým okolím.
6	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, týkajícím se pikantnosti ze svého sexuálního života (např. orientace, preferované sexuální praktiky, podělil/a bych se o to se svým okolím.
7	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že byl(a) vyhozen(a) ze státní závěrečné zkoušky na VŠ, podělil/a bych se o to se svým okolím.
8	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že se v kolektivu vyskytuje šikana, podělil/a bych se o to se svým okolím.
9	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že se v jeho rodině vyskytují sociálně patologické jevy (např. drogy, domácí násilí, závislosti), podělil/a bych se o to se svým okolím.
10	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že je zamilován(a) do konkrétní osoby, podělil/a bych se o to se svým okolím.
11	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, týkajícím se jeho/jejího sexuálního trapasu, podělil/a bych se o to se svým okolím.
12	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že jeho/její diplomová práce na VŠ vznikla na základě podvodu (např. text napsal někdo jiný, zfalšovaná data), podělil/a bych se o to se svým okolím.
13	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že má dluhy, podělil/a bych se o to se svým okolím.
14	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že má vztahové problémy (např. hádky, rozchod), podělil/a bych se o to se svým okolím.
15	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že mu/jí smrdí nohy, podělil/a bych se o to se svým okolím.
16	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že má informace o poměru mezi studentem/studentkou a vyučujícím, podělil/a bych se o to se svým okolím.
17	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že cítí silné antipatie vůči konkrétnímu člověku v kolektivu, podělil/a bych se o to se svým okolím.
18	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že podvádí svého partnera/partnerku, podělil/a bych se o to se svým okolím.
19	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že pobíhal(a) nahý/á po městě ve značně podnapilém stavu, podělil/a bych se o to se svým okolím.
20	Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že si vydělává jako dealer/ka drog (tvrdé drogy – např. pervitin, kokain, heroin), podělil/a bych se o tom se svým okolím.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Testové škály

SUBŠKÁLA	POLOŽKY
schopnost udržet svěřená „malá tajemství“	3, 7, 11, 15, 19
schopnost udržet svěřená osobní tajemství	1, 5, 9, 13, 17
schopnost udržet svěřená intimní tajemství	2, 6, 10, 14, 18
schopnost udržet závažná svěřená tajemství	4, 8, 12, 16, 20

Standardizační soubor

K ověření reliability a validity metody a ke stanovení testových norem byl inventář administrován na souboru 451 respondentů, z toho 101 mužů a 350 žen. Věk všech respondentů měl rozpětí od 12 do 56 let, přičemž průměrný věk byl 25,18 a medián 23 let. Věkové rozpětí v kategorii mužů bylo stejné jako u celkového souboru (tedy 12 – 56 let) s průměrem 26,18 a mediánem 24 let. V kategorii žen jsme zaznamenali věkové rozpětí od 15 do 55 let s průměrem 24,90 a mediánem 22 let.

V původním souboru bylo respondentů celkem 460. Několik (konkrétně 9) z nich bylo odstraněno na základě uvedení svého věku, který jsme vyhodnotili jako nevěrohodný.

Důkazy o reliabilitě metody

Vnitřní konzistence

V rámci prozkoumání vnitřní konzistence škály byla provedena Cronbachova alfa, u níž nám vyšla hodnota **0,868**. Dále jsme provedli výpočet Cronbachovy alfy u každé subškály. Všechny hodnoty (vč. výpočtu Spearman-Brownovy formule) jsme zaznamenali do tabulky.

Při výpočtech reliability vnitřní konzistence jsme v rámci celkové škály rozdělili položky na 2 poloviny, a to tak, že v první skupině byly položky číslo 1 až číslo 10 a v druhé skupině položky číslo 11 až číslo 20. Toto rozdělení jsme zvolili, protože máme 4 subškály a chtěli jsme, aby se v každé polovině vyskytovaly položky z každé subškály.

ŠKÁLA	SPLIT-HALF – SPEARMAN-BROWNOVA F.	CRONBACHOVA ALFA
Celková	0,846	0,868
Malá tajemství	0,742	0,748
Osobní tajemství	0,594	0,582
Intimní tajemství	0,692	0,675
Závažná tajemství	0,609	0,600

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

POLOŽKA	KORIGOVANÁ KORELACE POLOŽKY SE ŠKÁLOU
1	0,473
2	0,389
3	0,474
4	0,471
5	0,372
6	0,550
7	0,550
8	0,192
9	0,258
10	0,596
11	0,559
12	0,425
13	0,508
14	0,562
15	0,475
16	0,586
17	0,556
18	0,460
19	0,555
20	0,303

Dále jsme provedli výpočty korigované korelace po odstranění pro každou z 20 položek. Nejmenší hodnota vyšla jasně u položky číslo 8 („Kdyby se mi spolužák/spolužačka svěřil/a, že se v kolektivu vyskytuje šikana, podělil/a bych se o to se svým okolím“). Koukli jsme se na to, jak respondenti u této položky odpovídali a srovnali skóre s ostatními položkami. Zjistili jsme, že u položky číslo 8 skórovali respondenti nejvýše. Tyto skutečnost přikládáme za význam tématu, kterého se týká – tedy šikaně. Jelikož naši škálu vyplňovali z převážné většiny středoškoláci a vysokoškoláci, je dosti možné, že pro mnohé z nich je to závažné, citlivé a aktuální téma, se kterým se mohli často osobně setkat. Mimo jiné byl proveden výpočet i Alfy po odstranění, který neukázal žádné „výkyvy“ a proto všechny položky necháváme jako součást škály.

Průměrný čas odpovědi na položku byl **8,4 sekundy**. Maximální čas byl zaznamenán na 73 minut (ale jelikož se to u daného respondenta týkalo pouze jedné položky, nepřikládáme tomu velký význam). Minimální čas byla 1 sekunda (také se u daného respondenta týkalo jen jedné položky).

Stabilita v čase

K výpočtu stability v čase jsme využili hrubé skóru ze souboru o **11 respondentech** (všichni respondenti, kteří vyplnili inventář opakovaně, byli muži). Průměrná doba mezi prvním a druhým vyplněním byla 15,10 dní. Minimální časový rozestup mezi vyplněním byl 7 dní, maximální rozestup 22 dní.

Reliabilita jako stabilita v čase nám vyšla **0,958** – jedná se tedy o silný vztah. Je však třeba brát ohled na poměrně malý rozsah souboru respondentů, kteří opakovaně naši metodu vyplnili.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Důkazy o validitě metody

Kriteriální validita metody

Naším zvoleným kritériem validita, byla otázka ne největší tajemství, které daný respondent vyzradil. Tato otázka otevřená a respondenti se mohli rozepsat. Náš předpoklad byl ten, že čím vyššího hrubého skóru bude respondent v naší škále dosahovat, tím závažnější tajemství někdy v životě vyzradil. Celkem jsme hodnotili kritéria od **451 lidí.** Definovali jsme si 3 stupně podle závažnosti:

- 1 – tajemství nikdy nevyzradil(a) a nechtěl(a) vyzradit ani nám
- 2 – vyzradil(a) tajemství, ale dle posuzovatelů situace nebyla nikterak závažná
- 3 – vyzradil(a) tajemství dle posuzovatelů již závažnější (nevěra, těhotenství, krádež, …).

Jelikož kvantifikace kritéria validity mohla být značně ovlivněna subjektivitou posuzovatele, byl po posouzení kritérií proveden výpočet koeficientu shody posuzovatelů, kdy nám vyšla hodnota:

- **Cohenova Kappa = 0,941**
- **Scottovo Pí = 0,941**

Vztah hrubého skóru a kvantifikovaným kritériem validity jsme zjišťovali prostřednictvím korelačního koeficientu. Hodnota bohužel vyšla **0,098**. Vztah se nám tedy neprokázal. Je možné, že nejde o nejlepší způsob zvolení kritéria validity.

Explorační faktorová analýza

Před začátkem faktorové analýzy nebyly odstraněny žádné položky. Na základě níže uvedeného sutinového grafu (tzv. scree plotu) byl extrahován jeden faktor, který jsme nazvali „Schopnost udržet tajemství“. V tabulce vlastních čísel vycházel ještě druhý faktor s vlastním číslem zanedbatelně vyšším než 1 (1,0172). Proto jsme se rozhodli zachovat pouze jeden hlavní faktor.

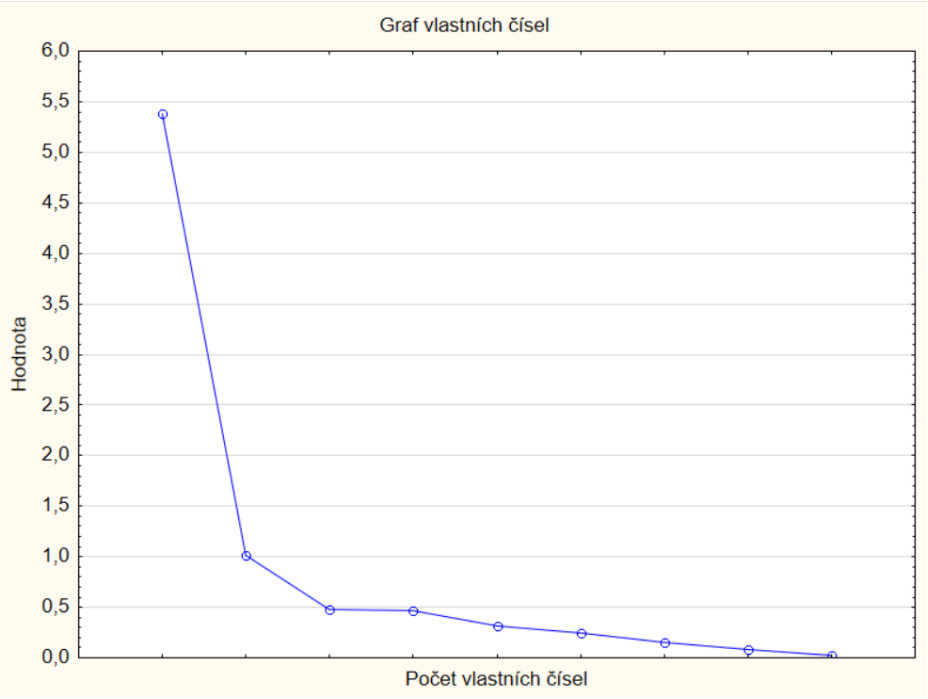

Faktorová analýza byla provedena metodou hlavní osy. Tabulka č. 1 je tabulkou faktorových zátěží. K měření jsme použili pouze jediný faktor, který vysvětluje 26,69% rozptylu.

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Tabulka faktorových zátěží:

Položka	Schopnost udržet tajemství
1	**-0,51**
2	-0,39
3	**-0,53**
4	**-0,48**
5	-0,39
6	**-0,61**
7	**-0,61**
8	-0,18
9	-0,25
10	**-0,66**
11	**-0,62**
12	**-0,45**
13	**-0,53**
14	**-0,62**
15	**-0,53**
16	**-0,64**
17	**-0,61**
18	**-0,47**
19	**-0,60**
20	-0,30
Vysvětlený rozptyl:	26,69%

Orientační normy

Normy jsme se rozhodli udělat jak celkově pro muže i ženy, tak jen pro muže a jen pro ženy. Věkové normy jsme nedělali, jelikož velká většina respondentů se naházela v kategorii 20 – 30 let a na zbývající kategorie bylo respondentů o poznání méně.

Průměry a směrodatné odchylky:

Pohlaví (n)	průměr	Směrodatná odchylka
muži + ženy (n = 451)	48,88	12,31
muži (n = 101)	50,05	13,53
ženy (n = 350)	48,55	11,94

Tabulka pro převod na T skór pro celý soubor (12 – 56 let)

Hrubý skór	T-skór	Hrubý skór	T-skór	Hrubý skór	T-skór
26	31	43	45	60	59
27	32	44	46	61	60
28	33	45	47	62	61
29	34	46	48	63	61
30	35	47	48	64	62
31	35	48	49	65	63
32	36	49	50	66	64
33	37	50	51	67	65
34	38	51	52	68	66
35	39	52	53	69	66
36	40	53	53	70	67

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

37	40	54	54	71	68
38	41	55	55	72	69
39	42	56	56	73	70
40	43	57	57	74	70
41	44	58	57	75	71
42	44	59	58	76	72

Tabulka pro převod na T skór pro muže (12 – 56 let)

Hrubý skór	T-skór	Hrubý skór	T-skór	Hrubý skór	T-skór
26	32	43	45	60	57
27	33	44	46	61	58
28	34	45	46	62	59
29	34	46	47	63	60
30	35	47	48	64	60
31	36	48	48	65	61
32	37	49	49	66	62
33	37	50	50	67	63
34	38	51	51	68	63
35	39	52	51	69	64
36	40	53	52	70	65
37	40	54	53	71	65
38	41	55	54	72	66
39	42	56	54	73	67
40	43	57	55	74	68
41	43	58	56	75	68
42	44	59	57	76	69

Tabulka pro převod na T skór pro ženy (15 – 55 let)

Hrubý skór	T-skór	Hrubý skór	T-skór	Hrubý skór	T-skór
26	31	43	45	60	60
27	32	44	46	61	60
28	33	45	47	62	61
29	34	46	48	63	62
30	34	47	49	64	63
31	35	48	50	65	64
32	36	49	50	66	65
33	37	50	51	67	65
34	38	51	52	68	66
35	39	52	53	69	67
36	39	53	54	70	68
37	40	54	55	71	69
38	41	55	55	72	70
39	42	56	56	73	70
40	43	57	57	74	71
41	44	58	58	75	72
42	45	59	59	76	73

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.

Zhodnocení metody

Naši metodu zaměřenou na zjištění schopnosti udržet tajemství hodnotíme pozitivně. Bylo pro nás velmi zajímavé zkoumat odpovědi na jednotlivé položky u subškál. Uvědomuje si, že v reálném životě hraje důležitou roli, kdo nám tajemství svěřuje, a také komu konktrétně ho vyzradíme (blízcí lidé X jen známí). V komentářích k inventáři se často vyskytovalo vyjádření, že v některých případech nešlo ani tak o tajemství jako o trestný čin, ke kterému se váže oznamovací povinnost. Náš dotazník byl však mířený na „udržení tajemství" nikoliv na „dodržování zákonů" , „motivaci plnit občanskou povinnost" nebo „uvědomělost". Také je na každého zvážení, co prozradit chce či nechce, a kde má osoba sama hranice.

Metoda nás překvapila především svou reliabilitou, a to jak vnitřní konzistence, tak u stability v čase. Naopak nás zklamala opravdu malá hodnota při výpočtech validity.

Použitá literatura

Frijns, T., Finkenauer, C., Vermulst, A. A., & Engels, R. C. M. E. (2005). *Keeping secrets from parents: Longitudinal associations of secrecy in adolescence.* Získáno z magisterské diplomové práce: chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbdfmadadm/https://theses.cz/id/73j01j/DIPLOMOV_PRCE-Lucie_Brtov.pdf. Univerzita Palackého v Olomouci.

Rimé, B. (2007). Interpersonal emotion regulativ. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (466-485). Získáno z magisterské diplomové práce: chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbdfmadadm/https://theses.cz/id/73j01j/DIPLOMOV_PRCE-Lucie_Brtov.pdf. Univerzita Palackého v Olomouci.

Výrost, J., & Slaměník, I. (2001). *Aplikovaná sociální psychologie II*. Praha: Grada

Metoda popisovaná v tomto textu není skutečným psychologickým testem! Vznikla v rámci cvičení z psychometrie na KPCH FF UPOL a je pouze didaktickou pomůckou. Jakékoli jiné využití je na vlastní nebezpečí.